

образования и воспитания, определяемого как «уровень и качество воспитанности и социальной компетентности учащегося»;

- на изучение необходимых педагогических условий для получения выраженных социальных эффектов в культурно-досуговой, социально-воспитательной, образовательной-развивающей и социально-психолого-педагогической сферах деятельности внешкольного учреждения;
- на реализации мониторинговых исследований для последующего проектирования программ стратегического развития учреждений дополнительного образования детей и молодежи, управления их конкурентными потенциалами, разработки комплексно-целевых программ, направленных на руководство содержанием деятельности;
- на социологическом сопровождении обоснованных управленческих решений, базирующихся на внедрении инновационных механизмов коллегиального экспертного управления содержанием образовательного и воспитательного процессов, программно-методическим и научным обеспечением.

Дальнейшее социальное проектирование национальной модели дополнительного образования детей и молодежи, становление инновационной социальной технологии управления качеством социокультурной и образовательной деятельности в области дополнительного

образования и социального воспитания предполагает в качестве ключевого основания для социальной рефлексии применение социологического мониторинга, развитие самоанализа и управленческого аудита в деятельности учреждений дополнительного образования детей и молодежи.

ЛИТЕРАТУРА

1. Досуг и неформальное образование. Обзор внешкольного образования в Европе / Рене Кларийс [и др.]; под общ. ред. Рене Кларийс. – Прага: EAICY, 2008. – 410 с.
2. Логинова, Л.Г. Качество дополнительного образования детей. Менеджмент / Л.Г. Логинова. – М.: Агентство «Мегаполис», 2008. – 392 с.
3. Ротман, Д.Г. Социологический анализ как инструмент управления качеством образования / Д.Г. Ротман, С.А. Морозова // Управление качеством образования: теория и практика / под. ред. А.И. Жука, Н.Н. Кошель. – Минск: Зорны верасень, 2008. – 560 с.

SUMMARY

The article shows the role of sociological analysis as a methodological foundation for social transformation of out-of-school education and training as a sphere of organized leisure activities of pupils in the system of supplementary education of children and youth. The article also contains the empirical data of the sociological research, reflecting the potential of innovative development of establishments of non-formal education of children and youth on the basis of studying and meeting the social demand for education and socio-cultural services in the field of organised leisure-time of pupils.

Поступила в редакцию 08.01.2013 г.

УДК 316.346.32–053.6:314.1(476)

С.А. Кулеш,

кандыдат сацыялагічных навук, дацэнт кафедры маладзёжнай палітыкі РІВШ

РОЛЯ СУЧАСНАЙ МОЛАДЗІ Ў ПРАЦЭСЕ ДЭМАГРАФІЧНАГА РАЗВІЦЦА БЕЛАРУСІ

Праблема дэмаграфічнага развіцця дзяржаў на сучасным этапе звязана з магчымасцямі іх паспяховага супрацьстаяння ў бліжэйшай перспектыве рызыкам постіндустрыялізму. Відавочна, што значны дэмаграфічны патэнцыял у стане істотна паўплываць на становішча краіны на міжнароднай арэне. І наадварот, дэпапуляцыю можна разглядаць як негатыўны фактар нацыянальнай бяспекі. Такім чынам, пераадоленне адмоўнага прыросту насельніцтва па-ранейшаму застаецца актуальным пытаннем у шэрагу краін. Да іх адносіцца і Рэспубліка Беларусь, дзе дэпапуляцыйным працэсам мінула ўжо дваццаць гадоў [2, с. 29]. Дадзеная тэндэнцыя характэрна для многіх краін еўрапейскага рэгіёна. Варта падкрэсліць, што дабрабыт насельніцтва не з'яўляецца адзіным фактарам, які

ўплывае на ўзровень нараджальнасці. У эканамічна развітых еўрапейскіх краінах наступства тэмпаў зніжэння нараджальнасці да агульнай колькасці насельніцтва ў некаторай ступені нівеліруюцца павелічэннем сярэдняй працягласці жыцця. Скарачэнне сярэдняй працягласці жыцця і старэнне насельніцтва закладвае негатыўную тэндэнцыю ў доўгатэрміновай перспектыве. Адзначым, што толькі адна сацыяльна-дэмаграфічная група (маладзь) валодае дастатковым рэпрадуктыўным патэнцыялам, рэалізацыя якога дала б магчымасць сучаснаму беларускаму грамадству выйсці з дэмаграфічнага крызісу. Такім чынам, спынімся падрабязней на тых яе ключавых характарыстыках, якія дапамогуць нам даследаваць актуальны рэпрадуктыўны патэнцыял гэтай групы.

Варта адзначыць, што колькасць моладзі 15–29-гадовага ўзросту да пачатку 2012 г. дасягнула 2,1101 млн чал. [2, с. 26], што практычна складае чацвёртую частку насельніцтва рэспублікі. На фоне стабільнага зніжэння агульнай яго колькасці ў апошнія дзесяцігоддзі колькасць моладзі істотна не мянялася. Так, колькасць моладзевай групы (15–29 гадоў) на пачатак 1989 г. складала 2,270 млн чал., на пачатак 2000 г. – 2,222 млн чал., у 2009 г. – 2,2772 млн чал. [2, с. 56]. Улічыўшы тое, што ў дзевяностых гадах у Беларусі адбылося рэзкае зніжэнне нараджальнасці (1985 г. – 16,5, 1998 г. – 9,2 на 1000 насельніцтва), дэмаграфы адзначаюць скарачэнне колькасці моладзі ў апошнія гады. У той жа час варта заўважыць, што з 2006 г. адзначаецца пэўнае павелічэнне ўзроўню нараджальнасці. Да 2011 г. яна склала 11,5 на 1000 чалавек насельніцтва [2, с. 79], што пакуль не адбілася на адмоўнай тэндэнцыі ў змене колькасці насельніцтва Рэспублікі Беларусь. Прыведзеныя даныя не могуць з’яўляцца падставай для паслаблення ўвагі да актуальнай дэмаграфічнай сітуацыі з боку дзяржавы. Яны абумоўлены не толькі захадмі па павышэнні нараджальнасці, але ўступленнем у рэпрадуктыўны ўзрост кагорты насельніцтва, народжанай у перыяд пашыранага ўзнаўлення ў сярэдзіне 80-х гг. XX ст.

Полаўзроставае піраміда ілюструе нязначную перавагу сярод маладых грамадзян нашай краіны мужчын – 51 % (жанчын 49 %). Адным з найбольш значных фактараў, што паўплываў на павелічэнне колькасці мужчын у разглядаемай групе, выступае зніжэнне ўзроўню дзіцячай смяротнасці. Улічыўшы тое, што хлопчыкаў нараджаецца больш за дзяўчынак, а таксама значныя намаганні айчынай сістэмы аховы здароўя па паляпшэнні пазначанага паказчыка, мы маем наступныя суадносіны палоў па ўзроставаых групах (табліца 1) [4, с. 66–68].

Табліца 1 – Дынаміка суадносін палоў ва ўзроставай групе 15–29 гадоў у Рэспубліцы Беларусь

Узроставае група	Колькасць жанчын на 1000 мужчын		
	1989 г.	2004 г.	2011 г.
15–19 год	986	958	942
горад	1080	983	974
сяло	763	880	812
20–24 гады	1017	955	946
горад	1092	974	983
сяло	837	880	797
25–29 гадоў	984	986	971
горад	1056	1005	998
сяло	802	918	857

Негатыўным фактарам у разглядаемым кантэксце з’яўляецца зніжэнне долі жанчын у агульнай колькасці насельніцтва. Нават па найбольш аптымістычных дэмаграфічных прагнозах, верагоднасць якіх вельмі нізкая, да 2025 г. захаваецца існуючая колькасць насельніцтва. Неабходна таксама адзначыць, што пераважная колькасць моладзі (каля 80 %) пражывае ў гарадской мясцовасці [3, с. 29], паколькі ў Рэспубліцы Беларусь працягваецца працэс інтэнсіўнай урбанізацыі.

Рэпрадуктыўны патэнцыял беларускай моладзі напрамую звязаны з рэпрадуктыўным здароўем. Пад рэпрадуктыўным здароўем, у адпаведнасці з рэкамендацыямі Праграмы дзеянняў Міжнароднай канферэнцыі па пытаннях народанасельніцтва і развіцця (Каір, 1994), падразумяецца стан поўнага фізічнага і сацыяльнага дабрабыту, а не толькі адсутнасць захворванняў рэпрадуктыўнай сістэмы, парушэнні яе функцый і/або працэсаў у ёй.

Такім чынам, рэпрадуктыўнае здароўе азначае магчымасць паўнаважнага сексуальнага жыцця, здольнасць да ўзнаўлення (нараджэння дзяцей) і магчымасць вырашаць, калі і як часта гэта рабіць. Адзначанае прадугледжвае правы мужчын і жанчын на інфармацыю і доступ да бяспечных, эфектыўных, даступных па цане і прымальным метадаў планавання сям’і і/або да іншых, абраных імі напрамкаў рэгулявання нараджальнасці, якія не супярэчаць закону. Маецца на ўвазе права доступу да адпаведных паслуг у галіне аховы здароўя, якія дазваляюць жанчыне без шкоды для здароўя перанесці цяжарнасць і роды, забяспечваюць паўнацэнную магчымасць нарадзіць здаровае дзіця.

Асноўнымі паказчыкамі рэпрадуктыўнага здароўя насельніцтва ў цэлым і моладзі ў прыватнасці з’яўляюцца:

- колькасць родаў,
- мацярынская смяротнасць,
- дзіцячая (у тым ліку неа-, перы- і постнатальная) смяротнасць,
- невыношванне цяжарнасці;
- колькасць абортаў;
- колькасць жанчын, якія карыстаюцца кантрацэптывамі,
- узровень бясплоднасці,
- колькасць ІППШ / ВІЧ / СНІД,
- рэпрадуктыўныя страты.

Такім чынам, звернемся да аналізу вышэйпазначаных паказчыкаў для Рэспублікі Беларусь. Колькасць тых, хто нарадзіўся ў 2011 г. склала 109 147 чал. (на 1097 чал. больш, чым у 2010 г.). З іх 82 967 дзяцей (62 245 у пасёлках гарадскога і 20 722 сельскага тыпу) нарадзіліся ў маці, якія належаць да моладзевай групы (14–30 гадоў). Сярэдні ўзрост жанчын, якія нарадзілі ў 2011 г., склаў 27,5 гадоў (першае дзіця –

25,1 гадоў). У апошнія гады ўзровень мацярынскай смяротнасці мінімальны – у кожны з апошніх трох гадоў (2009–2011) фіксавалася толькі па адной смерці пры родах. У 2008 г. памерлі тры жанчыны, у 2007 г. – шэсць. Узровень смяротнасці дзяцей ва ўзросце да 5 гадоў лічыцца адным з асноўных паказчыкаў дабрабыту грамадства, паколькі адлюстроўвае не толькі ўплыў біялагічных фактараў рызыкі на смяротнасць дзяцей, але і ўзровень іх сацыяльнага дабрабыту. У 2011 г. паказчык смяротнасці дзяцей ва ўзросце да 5 гадоў скараціўся да 5,5 на 1000 народжаных жывымі (з улікам тых, хто нарадзіўся з масай цела 500–1000 г) супраць 11,6 у 2000 г. Паказчык дзіцячай смяротнасці ў Беларусі – 3,9 праміле ў 2011 г. – супастаўны з лепшымі еўрапейскімі. Пры гэтым у 1995 г. паказчык дзіцячай смяротнасці ў Беларусі склаў 13,3 праміле, але з кожным наступным годам няўхільна зніжаўся: 2005 г. – 6,4, 2006 г. – 6,2, 2007 г. – 5,2, 2008 г. – 4,5 праміле. Некалькі выбіўся з дынамікі 2009 г., калі паказчык дзіцячай смяротнасці зноў нязначна вырас – 4,7 праміле. [2, с. 265, 267, 321]

«Для сучаснага перыяду характэрны рост захворванняў практычна па ўсіх класах хвароб, у тым ліку ў дзяцей і падлеткаў. Па большасці класаў хвароб захворванне дзяўчат на 6–10 % вышэй чым у юнакоў. У дзяўчынак-падлеткаў часцей узнікаюць саматычныя захворванні, якія негатыўна ўплываюць на фарміраванне рэпрадуктыўнай функцыі. Адзначаецца рост экстрагенітальнай паталогіі цяжарных і ўскладненне стану пры цяжарнасці і родах. Вядучай экстрагенітальнай паталогіяй, якая ўскладняе цяжарнасць, на працягу апошняга дзесяцігоддзя з'яўляецца анемія, перш за ўсё залозадэфіцытная» [6]. Асноўнымі прычынамі перынатальнай смяротнасці ў Рэспубліцы Беларусь застаюцца асфіксія і дыхальныя расстройствы, звязаныя перш за ўсё з унутрычэраўным інфіцыраваннем. У жанчын рэпрадуктыўнага ўзросту і дзяўчынак-падлеткаў адзначаецца рост дысгарманальных захворванняў.

Вельмі значнымі праблемамі рэпрадуктыўнага здароўя з'яўляюцца перапыненне цяжарнасці і інфекцыі, якія перадаюцца палавым шляхам (ІППШ), уключаючы ВІЧ/СНІД. Адзначым, што ў нашай краіне па-ранейшаму захоўваецца высокі працэнт перапынення цяжарнасці ў жанчын ва ўзросце да 30 гадоў (у 60 % выпадкаў). Гэтыя даныя ўскосна сведчаць пра недастатковую інфармаванасць моладзі аб магчымасцях планавання сям'і і нізкую распаўсюджанасць сучасных эфектыўных метадаў кантрацэпцыі. У цяперашні час гарманальную кантрацэпцыю выкарыстоўваюць толькі 11 % жанчын, што значна ніжэй, чым паказчык у развітых еўрапейскіх краінах.

Значным негатыўным фактарам мацярынства з'яўляецца падлеткавая цяжарнасць. Па

гэтым пытанні можна канстатаваць станоўчую тэндэнцыю. Напрыклад, у 2010 г. колькасць перапыненняў цяжарнасці ва ўзросце 15–19 гадоў знізілася ў параўнанні з 2009 г. і склала 7,7 на 1000 дзяўчат 15–19 гадоў (2009 г. – 9,0 на 1000 дзяўчат 15–19 гадоў). У параўнанні з 2009 г. у 2 разы знізілася колькасць перапыненняў цяжарнасці ў дзяўчынак 14 гадоў і маладзей і склала 17 выпадкаў. Калі ж казаць пра ІППШ, то абсалютная колькасць афіцыйна зарэгістраваных хворых у 2011 г. склала 121 тыс. (у 2010 – 138 тыс., у 2009 – 149 тыс.). У сувязі з немагчымасцю поўнага абследавання насельніцтва на ІППШ, даныя афіцыйнай статыстыкі могуць адрознівацца ад рэальнай карціны захворвання.

У апошнія тры гады ў Беларусі на фоне штогадовага зніжэння захворванняў бактэрыяльнымі ІППШ адзначаецца рост вірусных інфекцый. У 2011 г. захворванне сіфілісам знізілася на 2,5 %, ганакокавай інфекцыяй – на 8,2 %, трыхаманіязам – на 13,7 %, хламідыйнай інфекцыяй – на 11,8 %. У той жа час павялічылася рэгістрацыя генітальнага герпесу (на 16,5 %), анагенітальных бародавак (на 16,4 %). Узрасло (на 19,7 %) выяўленне хворых з інфекцыяй, выкліканай *Mycoplasma genitalium*. Носьбітамі ІППШ становіцца моладзь ад 15 да 29 гадоў. Таму пытанні вывучэння дынамікі захворвання, медыка-сацыяльных асаблівасцей і ўдасканаленне захадаў прафілактыкі інфекцый, што перадаюцца палавым шляхам (ІППШ), з'яўляюцца вельмі актуальнымі. Гэта абумоўлена як згаданым вышэй высокім агульным узроўнем захворвання ІППШ, так і негатыўным уплывам на фертыльнасць і перавагай сярод хворых ІППШ моладзі, якая ўступіла ў найбольш актыўную фазу дзетароднага ўзросту, што можа паўплываць на дэмаграфічную сітуацыю ў краіне.

Наяўнасць ІППШ павялічвае рызыку перадачы ВІЧ у 50–300 разоў. Паводле звестак Рэспубліканскага цэнтра гігіены, эпідэміялогіі і грамадскага здароўя па стане на 1 верасня 2012 г., у Рэспубліцы Беларусь зарэгістравана 13819 выпадкаў ВІЧ-інфекцыі (паказчык распаўсюджанасці склаў 114,7 на 100 тыс. насельніцтва). За 8 месяцаў 2012 г. выяўлена 864 ВІЧ-інфіцыраваных (8 месяцаў 2011 г. – 786). Тэмп росту склаў 9,9 %. Паказчык захворвання – 9,1 на 100 тыс. насельніцтва (8 месяцаў 2011 г. – 8,3). Пераважная колькасць ВІЧ-інфіцыраваных – гэта маладыя людзі ва ўзросце ад 15 да 29 гадоў. Агульная колькасць выпадкаў ВІЧ-інфекцыі ў гэтай узроставай групе складае 8 257 (удзельная вага ў агульнай структуры ВІЧ-інфіцыраваных – 59,8 %). Удзельная вага асоб узроставай групы 15–19 гадоў у агульнай структуры ВІЧ-інфіцыраваных за 8 месяцаў 2012 г. склаў 2,0 % (8 месяцаў 2011 г. – 1,3 %) [1].

Акрамя разгледжаных вышэй паказчыкаў рэпрадуктыўнага здароўя, не апошняю ролю ў сучасным дэмаграфічным крызісе іграе ўзрост уступлення ў шлюб, суадносіны колькасці шлюбаў і разводаў у нашай краіне. Адзначым, што за апошнія гады сярэдні ўзрост жыхароў Беларусі, якія ўступаюць у шлюб (як мужчын, так і жанчын), павялічыўся. Гэтаму спрыялі разнастайныя трансфармацыйныя працэсы, якія мелі месца з пачатку 90-х гг. XX ст. на постсавецкай прасторы. Павялічваюцца тэрміны навучання будучых спецыялістаў, сучасны малады чалавек праводзіць значна больш часу ў навучальных установах у параўнанні з прадстаўнікамі старэйшых пакаленняў. Пры гэтым уплыў сям'і на дзіця істотна слабее.

У адукацыйных інстытутах сучасны чалавек, акрамя прадметных ведаў, атрымлівае ўяўленне аб неабходнасці развівацца і вучыцца як мага даўжэй. Абсяг незасвоянага заўсёды аказваецца значна большым, чым аб'ём засвоянага па прычыне перманентнага ўскладнення ўсіх працэсаў, якія праходзяць у сучасным грамадстве. Таму школьная праграма мае тэндэнцыю да суправаджэння паралельнай праграмай. Першая вышэйшая адукацыя дапаўняецца другой і наступнымі. Па сутнасці, «дарослым», самастойным, незалежным чалавек становіцца толькі пасля заканчэння працяглага працэсу навучання. Стандарты ж грамадства спажывання, якія прапагандуюцца СМІ, сфарміравалі ў свядомасці моладзі такую жыццёвую стратэгію, пры якой маладыя людзі імкнуцца ў першую чаргу рэалізаваць свае здольнасці, веды, жаданні і мары. Устаноўка на самарэалізацыю і асобнае развіццё знаходзіць адлюстраванне ў фарміраванні сям'і, у дачыненні да рэгулявання нараджэнняў і матывах бацькоўства (табліца 2). Як адзначалася вышэй, сярэдні ўзрост уступлення ў шлюб у Рэспубліцы Беларусь пастаянна павялічваецца ў апошнія гады [2, с. 246].

Табліца 2 – Сярэдні ўзрост уступлення ў шлюб

Гады	Першы шлюб		Паўторны шлюб	
	мужчыны	жанчыны	мужчыны	жанчыны
1985	23,8	22,4	37,5	34,6
1995	24,2	22,1	37,5	35,5
2005	25,7	23,5	40,4	37,8
2011	26,6	24,5	40,0	37,1

Як вынікае з табліцы 2, мужчыны ўступаюць у шлюб у сярэднім на два гады пазней, чым жанчыны. Гэта тлумачыцца патрыярхальнымі гендэрнымі стэрэатыпамі, якія актыўна функцыянуюць у масавай свядомасці нашых грамадзян. Згодна з імі, галавой сям'і і асноўным кармільшчыкам па-ранейшаму лічыцца мужчына. Такім

чынам, перш чым стварыць сям'ю, ён павінен заняць трывалыя пазіцыі як прафесіянал. Асабліва актуальна гэта пытанне ва ўмовах глабальнага эканамічнага крызісу. У дачыненні да маладых жанчын можна адзначыць дзве тэндэнцыі па даным паказчыку. З аднаго боку, згаданыя вышэй гендэрныя стэрэатыпы адбіваюцца на тым, што жанчыны раней за мужчын уступаюць у шлюб, паколькі сацыяльны поспех па-ранейшаму асацыіруецца з замужжам, сям'ёй. Аднак у той жа самы час мы назіраем тэндэнцыю да павелічэння шлюбнага ўзросту жанчын, таму што і для іх становяцца важнымі кар'ерныя поспехі.

Вышэй мы згадвалі агульныя прычыны аналізаванай тэндэнцыі для ўсяго насельніцтва. У дачыненні ж да слабага полу варта дадаць у якасці ўскоснай прычыны значны ўзровень разводаў. Такім чынам, узрастае колькасць жанчын, вымушаных самастойна выходзіць і забяспечваць дзяцей. Апошняе, несумненна, накладвае вялікую фінансавую нагрузку на маці-адзіночку. Для маладых жанчын пытанне высокай заробтнай платы як выніку кар'ерных поспехаў таксама актуалізавалася ў апошнія гады, што адлюстравана ў табліцы 3. У гэтым жа кантэксце ў табліцы 3 прыводзяцца даныя па колькасці шлюбаў і разводаў ва ўзроставай групе 14–30 гадоў [3, с. 65].

Табліца 3 – Шлюбы, заключаныя сярод моладзі ва ўзросце 14–30 гадоў у 2011 г.

	Колькасць мужчын, якія ўступілі ў шлюб	Колькасць жанчын, якія ўступілі ў шлюб
Усяго ўступіла ў шлюб	61 497	67 749
у тым ліку ва ўзросце, гадоў:		
да 16	1	50
16–19	1 516	7 020
20–24	28 211	37 227
25–29	28 630	21 133
30	3 139	2 319

Даныя табліцы 3 сведчаць, што асноўная маса шлюбаў сярод моладзі заключаецца ва ўзросце ад 20 да 29 гадоў. Пры гэтым ва ўзросце да 20 гадоў сярод тых, хто ўступае ў шлюб, колькасць дзяўчат значна пераўзыходзіць колькасць юнакоў.

Пры аналізе рэпрадуктыўнага патэнцыялу беларускай моладзі варта згадаць ўзровень разводаў у нашай краіне. Адзначым, што ён па-ранейшаму застаецца адным з самых высокіх у Еўропе, у тым ліку і сярод моладзевай групы. У першую чаргу неабходна згадаць псіхалагічную непадрахтанасць сучасных маладых людзей да цяжкасцей сямейнага жыцця.

ця. Імкненне да самарэалізацыі сябе як асобы абарочваецца няздольнасцю да кампрамісаў паміж маладымі мужам і жонкай. Акрамя таго, для сучаснай сітуацыі характэрна празмерная апека маладых людзей старэйшым пакаленнем (бацькамі, педагогамі). Гэта прыводзіць да росту інфанталізму ў маладзёжным асяроддзі, няздольнасці і нежадання браць на сябе адказнасць, росту геданістычных настрояў. Вышэйадзначанае тычыцца большасці значных сфер дзейнасці соцыуму.

Такім чынам, аналіз вылучаных паказчыкаў у комплексе з данымі, атрыманымі ў апошнія гады шэрагам даследчыкаў адносна устаноўкі беларускай моладзі на 1–2-дзетную сям'ю, дазваляе зрабіць выснову пра тое, што чакаць відавочных пазітыўных змяненняў у дэмаграфічнай сітуацыі ў Рэспубліцы Беларусь у бліжэйшай перспектыве не даводзіцца. Тым не менш падобныя вывады не павінны выступаць падставай для паслаблення ўвагі з боку дзяржавы і грамадства да дэмаграфічнай сітуацыі ў нашай краіне. Хутчэй яны павінны прывесці да карэкцыі ранейшых або распрацоўкі новых захадаў па пераадоленні дэпапуляцыйных тэндэнцый з акцэнтам на моладзевую сацыяльную групу.

ЛІТАРАТУРА

1. Абаев, Ю.К. Инфекции, преимущественно передаваемые половым путем / Ю.К. Абаев // Здоровоохранение. – 2012. – № 1.
2. Демографический ежегодник Республики Беларусь: стат. сб. – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2012.
3. Дети и молодежь Республики Беларусь: стат. сб. – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2012.
4. Статистический ежегодник Республики Беларусь, 2011: стат. сб. – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2011.
5. Сурмач, М.Ю. Репродуктивное здоровье и репродуктивный потенциал: методология исследования и оценки / М.Ю. Сурмач // Медицинские новости. – 2007. – № 3. – С. 40–45.
6. Сурмач, М.Ю. Медико-социологический анализ как средство разработки способов воздействия на демографические процессы и состояние репродуктивного потенциала молодежи Республики Беларусь / М.Ю. Сурмач // Медицинские новости. – 2007. – № 2. – Т. 2. – С. 35–39.

SUMMARY

This article is devoted to the main role played by the Belarusian youth in the demographic development of the country. The author focuses on how the main demographic indicators and the indicators reflecting the reproductive health of young people. The analysis is based on actual data of official statistics.

Паступіў у рэдакцыю 29.11.2012 г.

УДК 316.334.2–053.81(476)

Ю.М. Тумова,

исследователь в области социологических наук, Институт социологии НАН Беларуси

ПОТРЕБИТЕЛЬСКАЯ ЛОЯЛЬНОСТЬ МОЛОДЕЖИ БЕЛАРУСИ ПО ОТНОШЕНИЮ К ОТЕЧЕСТВЕННЫМ ПРОИЗВОДИТЕЛЯМ: ОПЫТ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

Принято считать, что реклама – это набор слов и графических образов, с помощью которых разработчики рекламного продукта пытаются влиять на потребителя. Однако рекламная деятельность оказывает более глубокое воздействие на человека, она является сложной формой общения, взаимодействия и взаимовлияния людей, в результате которой они приобретают некие средства для последующей коммуникации с другими людьми. Реклама действует путем установления связи между чувствами, ассоциациями, воспоминаниями и товаром. Этот процесс научения, что особенно касается пассивно воспринимаемых средств массовой коммуникации (телевидение, кино), происходит случайно, а не преднамеренно. Именно поэтому люди говорят, что на них не влияет реклама. Они не пытаются активно устранить что-либо из переживаний и поэтому не оказываются под ее непосредственным влиянием. Эффекты рекламы проявятся

позже, через некоторое время после того, как увиденное забудется [1, с. 7; 2, с. 13].

Реклама как способ научения может заложить в человеке как потребителе важную направляющую – патриотическую компоненту. Под патриотическим потребительским поведением автор понимает такое поведение, при котором потребитель при выборе двух равнозначных товаров отдает приоритет тому, который произведен на отечественном предприятии. Восприятие рекламы, в свою очередь, находит реальное, деятельностное воплощение в экономическом, а точнее в потребительском поведении населения. По сути, реклама должна закреплять и направлять экономическое поведение потребителя. Социологические данные, полученные автором, позволяют зафиксировать разность восприятия рекламы в зависимости от социально-демографических характеристик, и особенно – по территориальному и возрастному признакам. Средства массовой